

Inhoud

Woord vooraf	19
Kindertijd en jeugd	21
Foute genen of foute ouders? De invloed van gezin en sekse op de overlevingskansen van kinderen in Nederland, 1860-1900	23
<i>Angélique Janssens, Maaïke Messelink en Ariana Need</i>	
1. Inleiding	23
2. Data	25
3. Sekseverschillen in sterfte in Nederland	26
4. Kindersterfte in Twente, een gemeentelijke analyse	27
4.1 Twente, een Nederlandse regio	27
4.2 Sekseverschillen in sterfte in Twente, 1875-1899	29
5. Kindersterfte in Lonneker, een analyse op het individuele niveau	34
5.1 Lonneker: een Nederlandse ruraal-industriële gemeente, 1860-1890	34
5.2 Sekseverschillen in zuigelingen- en kindersterfte in Lonneker	35
5.3 Statistische methoden: een 'discrete-time' gebeurtenissenanalyse	36
5.4 De resultaten	39
6. Conclusies	46
Noten	49
Bibliografie	49
Opgroeien in de stad en op het platteland. Verschillen in de gezinssituatie van kinderen in de late negentiende en vroegtwintigste eeuw	53
<i>Frans van Poppel, Peter Tammes en Niels Schenk</i>	
1. Inleiding	53

2.	Bevolkingsregisters als bron van informatie over de gezinssituatie	56
3.	De Historische Steekproef Nederlandse bevolking (HSN)	58
4.	De gezinssituatie waarin kinderen leefden: de aanwezigheid van biologische en stiefouders	59
5.	Verwanten en niet-verwanten in de gezinnen	65
6.	Conclusies	66
	Noten	68
	Bibliografie	69

Niks beter dan de borst? Een studie naar borstvoedingspatronen en doodsoorzaken van zuigelingen in Noord-Brabant in de periode 1875-1900 73
Evelien Walhout

1.	Inleiding	73
2.	Een historiografisch overzicht	76
3.	Het belang van zuigelingenvoeding	78
4.	Data en methoden	81
5.	Resultaten en discussie	85
	5.1 Verschillen in tijd	85
	5.2 Verschillen tussen stedelijke en plattelandsgemeenten	91
	5.3 Verschillen tussen katholieke en protestantse gemeenten	93
6.	Conclusie	95
	Bibliografie	97

Partnerkeuze en huwelijkssluiting 99

‘Laet u niet verleiden door de glans der rykdommen.’ Het huwelijksgedrag van dienstboden in Vlaanderen tijdens de negentiende eeuw 101
Christa Matthys

1.	Inleiding	101
2.	Dienstponeel door de eeuwen heen	102
3.	Tussen traditie en moderniteit	104
4.	Huwelijksleeftijd	105

5.	Twee gevalstudies	106
5.1	Uitbreiding van het sociale netwerk	109
5.2	Samenhang spaargedrag en huwelijkspatroom	111
5.3	Carrières	113
6.	Conclusie	116
	Noten	116
	Bronnen	117
	Bibliografie	117

De rol van de huwelijksplaats. Gemeentelijke context en huwelijksluiting in negentiende- en begin twintigste-eeuws Nederland 121

Bianca Suanet en Hilde Bras

1.	Inleiding	121
2.	Theoretische achtergrond	122
2.1	Erfstelsysteem	122
2.2	Religieus klimaat	123
2.3	Urbanisering en geografische openheid van de huwelijksplaats	124
2.4	Demografische kenmerken van de huwelijksplaats	126
3.	Data en methoden	127
3.1	Data	127
3.2	Operationalisering	128
3.3	Procedure	130
4.	Resultaten	132
4.1	De transitie naar het eerste huwelijk: vijf provincies vergeleken	132
5.	Hoe beïnvloedden gemeentekennmerken de huwelijkskijking van mannen en vrouwen? Een verklarende analyse	133
6.	Conclusie en discussie	137
	Bibliografie	140

Seksualiteit, ouderschap en vruchtbaarheid 143

De geografische component in de Nederlandse vruchtbaarheid 1900-1960 145

Theo Engelen

1.	Inleiding	145
----	-----------	-----

2.	Economische en culturele verklaringen voor vruchtbaarheidsverschillen	146
3.	'Regio' als onafhankelijke variabele?	148
4.	De volkstelling van 1960: beschrijving en eerste resultaten	149
5.	Analyse	152
6.	Conclusie	155
	Noten	158
	Bibliografie	158
	Onbekende technieken voor het achterhalen van onbekende vaders	161
	<i>Huub Everaert</i>	
1.	Inleiding	161
2.	Bronnen en waarnemingen	163
2.1	Slavenregister, afrekeningen, emancipatielijsten en burgerlijke stand	163
2.2	Missions Konferenz, Catalog, Specialien en Sprechbücher	164
2.3	De gelaagdheid van waarnemingen in tijd en bronnen	166
3.	Simulatie en simulatiescenario's: <i>at random</i> toewijzen van onbekende vaders	169
4.	Simulatie en simulatiescenario's: <i>at random</i> toewijzen van concepties leidt tot langere relaties tussen vrouw en man	174
5.	Resultaten	175
5.1	Percentages vrouwen met kinderen van dezelfde man	175
5.2	Leeftijden waarop vrouwen veranderen van vader voor hun kinderen	178
6.	Conclusie	182
	Noten	184
	Bibliografie	185
	Een opmerkelijke omslag: het veranderde geografische patroon van de huwelijksvruchtbaarheid in Nederland tijdens de culturele revolutie van de jaren zestig en zeventig	187
	<i>Hans Knippenberg en Sjoerd de Vos</i>	
1.	Culturele en demografische revolutie	187
2.	Theorie	189
3.	Data 1960	191

4. Analyse 1960: het traditionele patroon	193
5. Data 1977	195
6. Analyse 1977: een opmerkelijke omslag	196
7. Data verandering 1960-1977	201
8. Analyse verandering 1960-1977: ineenstorting katholieke zuil	201
9. Stad en platteland	203
10. Conclusies	204
Noten	207
Bibliografie	207

Het effect van opleidingsniveau op tempo en kwantum van rangspecifieke vruchtbaarheid in België: 1960-2000 211

Karel Neels en Sylvie Gadeyne

1. Inleiding	211
2. Theoretische verklaringen	212
2.1 New Home Economics	213
2.2 Culturele verklaringen	213
2.3 Diffusie	214
2.4 Vruchtbaarheidspatronen en onderwijsniveau	215
3. Data	216
4. Methodologie en indicatoren	217
5. Resultaten	221
5.1 Validatie van TVC voor de periode 1960-2000	221
5.2 Geboorten rang 1	222
5.3 Geboorten rang 2	225
5.4 Geboorten rang 3	227
5.5 Geboorten rang 4	227
5.6 Het effect van opleidingsniveau op tempo en kwantum van rang 1	229
5.7 Het effect van opleidingsniveau op tempo en kwantum van rang 2	233
5.8 Het effect van opleidingsniveau op tempo en kwantum van rang 3 en 4	235
6. Conclusies	235
Noten	237
Bibliografie	238

Demografische ontwikkeling van joden in Nederland vanaf hun burgerlijke gelijkstelling tot aan de Duitse bezetting	239
<i>Peter Tammes</i>	
1. Inleiding	239
2. Sterfte en geboorte	240
3. Leeftijdsstructuur en sekseverhouding	248
4. Huwelijken tussen joden en niet-joden	252
5. Omvang en groei: geboorte, sterfte, geloofsverandering en immigratie	253
6. Spreiding	257
7. Demografische ontwikkeling en assimilatie van joden in Nederland	263
Noten	265
Bibliografie	266
Zedelijk Haarlem	271
<i>Wilma van den Brink</i>	
1. Inleiding	271
2. Prostitutie in Haarlem	272
3. Politieke aspecten	275
4. Sociaal-culturele invloeden	276
5. Economische invloeden	278
6. Conclusie	287
Noten	289
Bibliografie	290
Personalia	293